

Historie & Samfundsfag



Nr. 1 - marts 2022



Udgivet af Foreningen af Lærere i Historie og Samfundsfag

FALIHOS

Formand

Dennis Hornhave Jacobsen
Overgade 41, 1 th.
5000 Odense
Tlf.: 28 12 78 89
Mail: formand@falihos.dk

Næstformand

Pernille Moesby Sørensen
Bakkekammen 1
7100 Vejle
Tlf: 22 88 14 37
Mail: margrethevej28@gmail.com

Kasserer/Webmaster

Bente Wangsgaard
Finsensvej 42, Taulov
7000 Fredericia
Tlf: 61 65 82 12
Mail: kasserer@falihos.dk
Mail: webmaster@falihos.dk

Ansv. Redaktør

Ditte Gormsen
Killerupvej 11
2770 Kastrup
Tlf.: 40 11 35 79
Mail: redaktion@falihos.dk

Ansv. Redaktør

Kristine Traun-Terkelsen
Bygvænget 16
3660 Stenløse
Tlf.: 27 15 15 73
Mail: redaktion@falihos.dk

Bestyrelsesmedlem

Christian Arnth Jørgensen
Blykobbevej 36, st. tv.
2770 Kastrup
Tlf: 20 66 30 35
Mail: chri52g4@apps.uvtaarnby.dk

Bestyrelsesmedlem

Anders Peter Nielsen
Ledagersti 21
2720 Vanløse
Tlf: 29767374
Mail: anderspeternielsen@hotmail.com

Tidsskriftet udgives elektronisk af foreningen af Historie og Samfundsfag (Falihos).

Manuskripter sendes til redaktionen:
redaktion@falihos.dk

ISSN 2246-6568.

Medlemsskab og økonomi

E-mail: kasserer@falihos.dk
Bank: Lån & Spar Bank
Reg.: 0400 - konto-nr.: 4027526980

Abonnement, der inkluderer medlemskab af Foreningen af Lærere i Historieog Samfundsfag, tegnes hos kassereren for

- 295 kr. årligt for private
- 375 kr. årligt for institutioner
- 200 kr. årligt for studerende og pensionister.

Medlemskabet giver adgang til vores elektroniske magasiner, rabatter på bøger, adgang til alt materiale på vores hjemmeside, anmeldelser, artikler, undervisningsforslag, prøveoplæg, vejledning til prøver, debatforum, download af materialer, alle elektroniske numre, m.v.

Udmeldelse (inden 1/11) samt flytning/navneskift sendes skriftligt til kassereren eller som e-mail: kasserer@falihos.dk.

Få flere informationer om tidsskriftet på vores hjemmeside:
www.falihos.dk

INDHOLD

<u>Formandens beretning</u>	Side 4
<u>Historiedysten 2022</u>	Side 5
<u>Vi har årskort til Zoologisk Have</u>	Side 10
<u>Jeg vil have, at vi skal tale om terroren</u>	Side 14
<u>Underholdning og racisme</u>	Side 16

Formandens beretning 2022

2021 har været endnu et år, hvor vi har holdt vejret lidt.

Har man turdet stole på, at smittetal og corona-restriktioner var for nedadgående, og har man turdet stole på, at fysiske møder var en reel mulighed eller skulle man helgardere sig og mødes online? Online var selvfølgelig ikke ukendt land inden corona, men vi har alle opdaget, hvordan online-møder kan gøre det frivillige arbejde mere smidigt og effektivt også i Falihos bestyrelse.

Online har også være realiteten for det meste af vores synlighed i 2021. Some-strategi, hvor bladet er blevet gjort mere tilgængeligt og hvor forskellige temaer i løbet af året er nået bredt ud. Bladene har en rækkevide på over 5000 og nogle af vores andre opslag er tæt på 10.000 – altså, må vi erkende, mange flere end vi ville nå ud til, hvis vi skulle have folk ind bag medlemssiderne. Jeg synes derfor det er helt rigtigt set af os, at lade bladet være åbent, og på den måde skabe værdi for så mange historie og samfundsfagslærere som overhovedet muligt.

2022 venter forude. Flere har meldt, at de

trækker sig fra bestyrelsesarbejdet. Al respekt for det og tusind tak for jeres indsats, jeres kærlighed til fagene og jeres engagerede væsen. Men vi ved jo, hvordan vi skal få fat på jer, så mon ikke vi skriver, når opgaver byder sig eller vi har brug for et godt råd om dette eller hint.

Vi andre trækker vejret dybt og lover at gøre vores for at holde skuden i fremdrift.

På vegne af bestyrelsen,
Dennis Hornhave Jacobsen,
Formand for Falihos



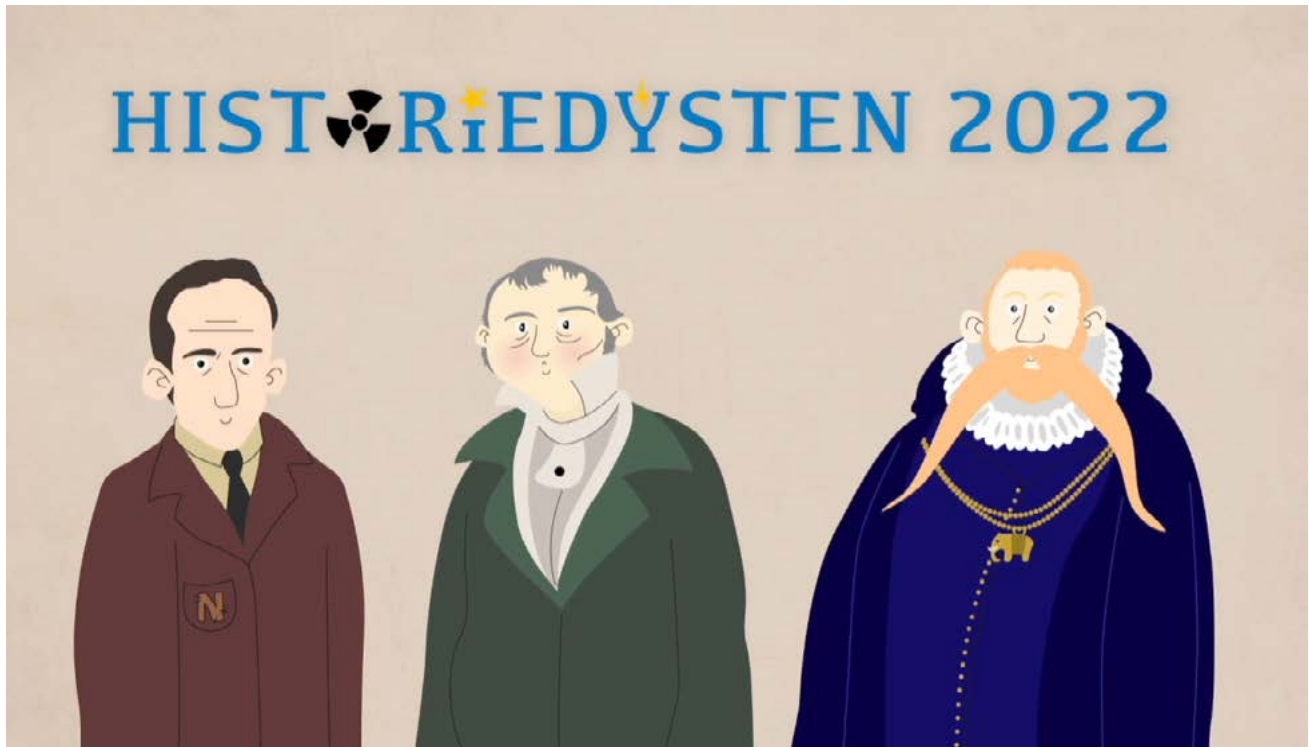
FALIHOS

FORENINGEN AF LÆRERE I HISTORIE OG SAMFUNDSFAG

Historiedysten 2022

Danske videnskabsfolk

Danske videnskabsfolk og den naturvidenskabelige revolutions betydning for Danmark er temaet for Historiedysten 2022. Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot inviterer danske skoleklasser til at dyste på 'viden om historie og videnskab' i museets uofficielle mesterskaber i danmarkshistorie.



Tycho Brahe, H.C. Ørsted og Niels Bohrs opfindelser er omdrejningspunktet, når skoleelever over hele Danmark inviteres af Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot til at dyste om viden om de danske videnskabsfolks opfindelser.

I anledning af 100-året for Niels Bohrs modtagelse af Nobelprisen stiller Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg med Historiedysten 2022 skarpt på en række centrale danske videnskabsfolk og naturvidenskabens betydning i danmarkshistorien. Tycho Brahe, H.C. Ørsted og Niels Bohrs opfindelser er omdrejningspunktet, når skoleelever over hele Danmark inviteres til at dyste om viden om de danske videnskabsfolks opfindelser. Der dystes inden for et overordnet emne i niveauerne 3.-4. klasse, 5.-6. klasse og 7.-9. klasse. Omdrejningspunktet for 3.-4. klasse er Tycho Brahe (1546-1601) og renæssancens

nye verdensbillede. 5.-6. klasse skal arbejde med H.C. Ørsted (1777-1851), herunder guldalderen og tidens ideer om det gode, det skønne og det sande i relation til videnskaberne. 7.-9. klasse skal beskæftige sig med Niels Bohr (1885-1962) og atomalderen som periode. Temaerne for de tre niveauer er personbårne, men vil samtidig fungere som indgangsvinkler til tidernes verdensbilleder, bredere familie- og samfundsmæssige samt politiske problemstillinger. Med de tre temaer vil det også være muligt at arbejde tværligt mellem historie- og naturfagene.



Omdrejningspunktet for 3.-4. klasse er Tycho Brahe (1546-1601) og renæssancens nye verdensbillede.

Tidsoversigt

Konkurrencen kører fra starten af det nye skoleår fra august 2022 og kulminerer i en dyst mellem de tre bedste klasser fra hvert niveau, der bliver inviteret til en stor finaledag på [Frederiksborg Slot](#).

Transport til finaledag i Hillerød bliver betalt af museet. For at gå hele vejen til finalen skal man dyste i to runder.

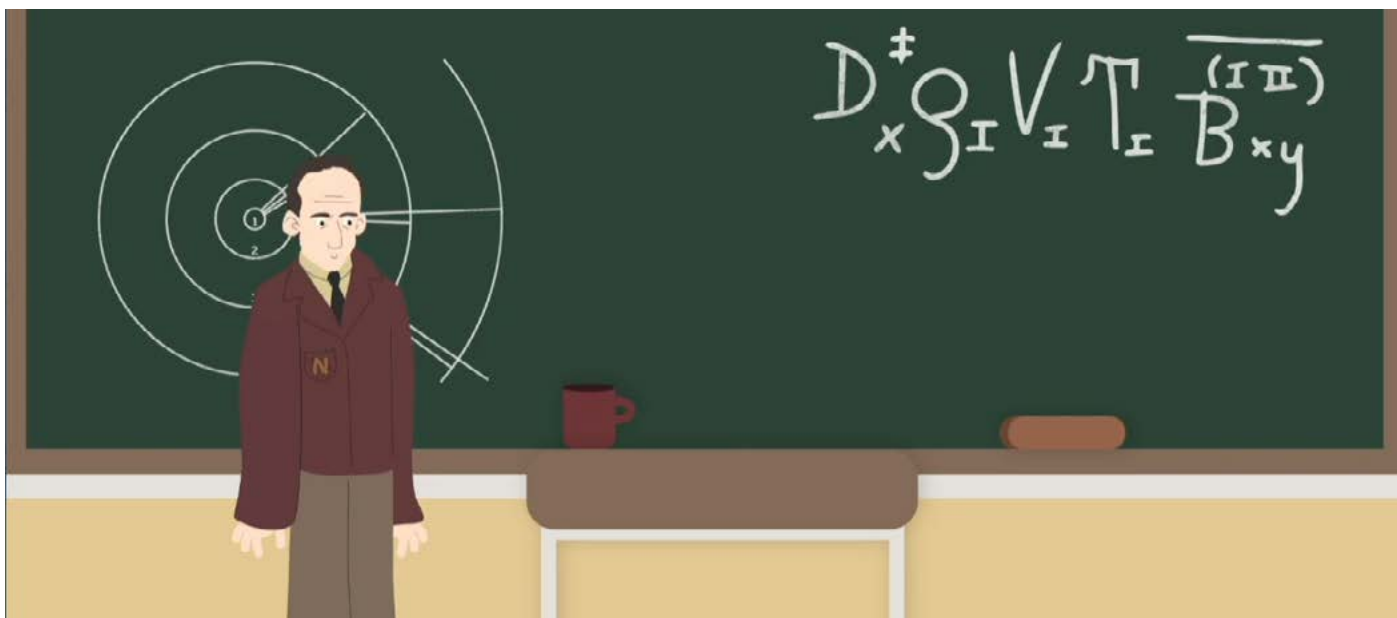
I Runde 1 skal eleverne besvare individuelt en multiple-choice quiz. I 2022 foregår Runde 1

i uge 36. Efterfølgende vil man kunne se de klasser, der er gået videre til Runde 2. Det er de 30 bedste klasser indenfor hvert niveau, som vil gå videre til næste runde.

I Runde 2 af konkurrencen skal de 30 bedste klasser fra hvert niveau dyste om udviklingen af en kreativ opgave som klassen samlet skal aflevere som produkt. Eleverne skal derfor samarbejde og være kreative som en samlet klasse. I 2022 foregår Runde 2 fra uge 38.



5.-6. klasse skal arbejde med H.C. Ørsted (1777-1851), herunder guldalderen og tidens ideer om det gode, det skønne og det sande i relation til videnskaberne.



7.-9. klasse skal beskæftige sig med Niels Bohr (1885-1962) og atomalderen som periode.

Vinderklassen fra hvert niveau vinder en stor klasseoplevelse med alt betalt, når de kommer på en heldagstur til København/Nordsjælland med både kulturelle, faglige og gastronomiske oplevelser. Der venter flotte præmier til i alt 90 skoleklasser. Alt efter placering vil der være mulighed for at vinde bøger, plakater, spil, blyanter, magneter, t-shirts, keyhangers og meget mere.

Tilmelding og undervisningsmateriale

Tilmeldingen til Historiedysten 2022 er åben på hjemmesiden historiedysten.dk. Tilmeldingen foregår via Uni-Login. Sidste frist for tilmelding er torsdag d. 1. september 2022.

I forbindelse med konkurrencen bliver der produceret en digital læringsplatform, lærervejledning samt elevopgaver til brug i undervisningen. Materialet er vejledende og skal udelukkende ses som inspiration til undervisning og den kreative opgave. Spørgsmål til quizzen i Runde 1 laves dog med udgangspunkt i museets undervisningsmateriale, så det anbefales at tage udgangspunkt i dette. Materialet til Historiedysten 2022 bliver tilgængeligt i juni 2022. DR Lær udvikler et supplerende læringsmateriale.

For hele Rigsfællesskabet

Historiedysten 2022 er for hele Rigsfællesskabet. Igen i år kan 7.-9. klasser fra skoler i Grønland og Færøerne deltage i to særskilte konkurrencer, hvor de kan vinde en klasse-tur til Danmark. 7.-9. kl. fra Grønland og Færøerne skal dyste i temaet om Niels Bohr – Atomalderens videnskabsmand. For Grønland finder konkurrencens to runder sted i oktober-måned og for Færøerne i november. Man kan læse mere på hjemmesiden historiedysten.dk under Grønland og Færøerne.

Hvad: Historiedysten 2022 om videnskabsfolk er for klasser fra hele Rigsfællesskabet. **Pris:** Gratis at deltage og evt. transport betalt af museet.

Målgruppe: 3. til 9. klasser fra Danmark og 7. til 9. klasser fra Færøerne og Grønland.

Hvornår: Fra det nye skoleår i august måned 2022.

Undervisningsmateriale: Digitale læringsplatforme, lærervejledning og elevopgaver er gratis tilgængeligt fra juni 2022.

Tilmelding: Finder sted på hjemmesiden historiedysten.dk.

Kontakt: For spørgsmål og yderligere information om Historiedysten kontakt Undervisningsansvarlig Vincent Rasmussen på vr@dnm.dk eller telefon 48201442



FREDERIKSBORG

Nationalhistorisk
Museum

Sæt noget på spil i samfundsfag



Vores nye kopimappe giver dig 22 spil og køreklare aktiviteter til din undervisning i samfundsfag. Spillene fungerer som supplement til din daglige undervisning og giver dine elever mulighed for at opleve, bruge og erfare det, de lærer i samfundsfag, på egen krop. Nogle af spillene fungerer som traditionelle analoge spil, mens andre i højere grad er aktiviteter med og uden bevægelse.

Fællestræk ved bogens spil og aktiviteter:

- Er nemme at gå i gang med
- Kræver minimal forberedelse
- Giver afveksling i undervisningen
- Understøtter elevernes læring i samfundsfag
- Er udarbejdet af erfarne samfundsfaglærere

Læs mere på samfundsfag.gyldendal.dk



Vi har årskort til Zoologisk Have

Følgende artikel er et udsnit af et bachelorprojekt skrevet af *Louise Kirk Søndergaard* og *Lena Røpke Schmidt*, Læreruddannelsen Campus Roskilde 2020.

Er vi i en tidskapsel, eller befinder vi os i et andet læringsrum? Tanker som disse kan nemt opstå hos en skoleelev, når klasselokalets vante omgivelser eksempelvis forvandles til en museumsrum, hvor læringsmiljøet fremstår som en anden verden. Folkeskoleeleverne bliver ofte stillet over for en museumsoplevelse, der kunne have hørt sig fortiden til, hvor smartphones, tablets og andre elektroniske hjælpemidler ikke var en del af hverdagen. Det er naturligt langt fra det globale samfund, de er vant til at færdes i, hvor der kommunikeres virtuelt på kryds og tværs af landegrænser. Som historielærer i folkeskolen er det vigtigt at undersøge, og måske stille sig kritisk overfor, hvordan museet kan motivere eleverne i den historiefaglige undervisning.

Udeskoledidaktikken har ikke altid været et centralt element i historieundervisningen, men i 2014 satte Undervisnings- og Miljøministeriet begrebet i højsædet, da Udvikling af Udeskole blev igangsat og varede frem til 2017 (Ejbye-Ernst & Bentsen, 2018, s. 7). Formålet med projektet var at variere den vante skoledag med andre aspekter. Undersøgelsen skulle påvirke de danske folkeskoleelevers bevægelse samt klasstrivlsen og den faglige læring, så en optimering af undervisningskonceptet bliver udviklet på bedst mulig vis. (Ejbye-Ernst & Bentsen, 2018, s. 3). I Folkeskoleloven kapitel 2 § 3 stk. 4 pointeres det, at landets folkeskoler skal indgå samarbejde

med institutioner, virksomheder og/eller lokalsamfundet, der kan bidrage til elevernes opnåelse af folkeskolens formål samt Fælles Mål. Det er derfor essentielt for folkeskolelærerne at have fokus på udeskoledidaktik. (Børne- og Undervisningsministeriet, 2019a).

På læreruddannelsen implementerede man i 2015, at lærerstuderende kunne specialiseres inden for udeskoledidaktikkens elementer; modulet blev kaldt Udeliv. Faget skal være medvirkende til at uddanne lærerne i at varetage en udeskoledidaktisk undervisning, så de bliver i stand til regelmæssigt at tage skolen ud af skolen, og derved undervise uden for det vante klasserum. (Bentsen, Barfod & Ejbye-Ernst, 2017, s. 9).

Udeskoledidaktikken defineres som [...] regelmæssig undervisning uden for klasserummet som en del af årsplanen [...] (Ejbye-Ernst & Bentsen, 2017a, s. 15). Begrebets elementer har særligt til formål at variere og differentiere det didaktiske indhold, hvorigennem folkeskolereformen - gældende fra 2014 - medtænkes med henblik på indlæring af fagligt indhold og det generelle trivselsarbejde. Dertil er begrebet en metode, der er med til at fremme og understøtte elevernes motivation og lyst til læring. (Ejbye-Ernst & Bentsen, 2017a, s. 23). Udeskoledidaktikkens tre aspekter inden for undervisningsstedet er et essentielt element at inddrage i begrebsafklaringen. Læreren skal forhold sig til, om:

1. Undervisningen skal foregå i skolegården eller anden form for udendørsareal nær skolens beliggenhed
2. Undervisningen skal tage udgangspunkt i et specifikt sted, hvor selve lokationens omgivelser vil agere genstand for det didaktiske indhold.
3. Et tredje og sidste aspekt, man som underviser kan forholde sig til, er et sted, hvortil en særlig relation er etableret. (Andersen, 2017, s. 196).

Marianne Axelsen Leth er en fremtrædende karakter inden for udeskoledidaktikken. Hun redegør for, hvordan man kan implementere udeskoledidaktik i undervisningen, samt hvilke elementer der bør indgå, når undervisningsrummet udvides. Hun lægger særligt vægt på, at det er eksplicit, at udeskole medvirker til at støtte elevernes faglige læreprocesser, da aktiviteterne er erfaringsbaserede, hvor sanserne bringes i spil. Derudover støtter udeskolen op om elevernes indbyrdes relationer og det sociale læringsfællesskab. Hun påpeger vigtigheden af Jordets inde-ude-inde model, hvortil der skal ske en vekselvirkning mellem ude- og inderummet. Læreren skal i de to indfaser være fremtrædende i undervisningen.

I udefasen skal læreren derimod være tilbagetrukket, idet eleverne skal kunne fordybe sig og selv danne erfaringer. Vekselvirkningen mellem de tre faser er afgørende for undervisningen, førend der kan være tale om god udeskoledidaktik. (Leth, 2018).

Udeskoledidaktikken kan være medvirkende til at skabe rammerne for en varieret undervisning, der tilgodeser de elever, der ikke finder den traditionelle klasserumsundervisning meningsfuld. Der skabes et rum, hvor eleverne kan gå fra at være legitime perifere deltagere i historieundervisningen, til at de agerer som fuldgældende deltagere i praksisfællesska-

bet, idet eleverne finder det meningsfuldt at indtræde i udeskoledidaktikkens læreprocesser. (Lave & Wenger, 2003, s. 177).

Det er et centralt aspekt, at der i udeskoledidaktikken bør indgå A. N. Jordets inde-ude-inde model, således der sker en vekselvirkning mellem inde- og uderummet. Dette medvirker til, at eleverne kan fordybe sig, samtidig med der bliver skabt en rød tråd gennem forløbet. Det er væsentligt, at læreren skaber en varieret undervisning, så eleverne har mulighed for at positionere sig i praksisfællesskabet. Hertil bør læreren være opmærksom på at støtte op om elevernes historiebevidsthed, hvorfor deres livsverden bør medtænkes i undervisningsforløbet.

Et fremtrædende aspekt i den udeskoledidaktiske tilgang er den indre motivation, hvilket kommer til udtryk gennem elevens eget ønske om at opnå læring, da læringen opleves som betydningsfuld. Det er hertil essentielt, at læreren gennem det relationelle arbejde skaber en tydelig struktur og faste rammer, der støtter den enkelte elevs motivation, således strategier til at arbejde med historiske emner kan udvikles. I udeskolerummet opstår derved en anden ramme for det didaktiske felt.

I den danske folkeskole har eleverne i tredje klasse en historielektion á 45 minutter om ugen, hvor eleverne fra 4. og op til 9. klasse har to lektioner ugentligt. Det kan diskuteres hvilke fordele og ulemper, der kan opstå i struktureringen og gennemførelsen af udeskoledidaktikken, når det tidsmæssige aspekt skal medregnes.

Det kan være svært at gennemføre en ekskursion, hvis man som historielærer kun har klassen i én til to lektioner om ugen, da en ekskursion ofte kræver, at der bliver afsat mere tid. Det kan være udfordrende at gøre brug af udeskoledidaktik, når der også skal

bruges tid på at søge efter arrangementer, som klassen kan deltage i. Ofte skal der endda hives en hel dag ud af kalenderen. Derudover er der et tidsaspekt i forhold til, at der skal udarbejdes et forløb, hvori udeskolen skal indgå. Man kan derfor diskutere, om det tager ekstra tid at medtænke udeskoledidaktik i et forløb. Der kan være en udfordring i forhold til tidsaspektet, hvis læreren ikke har medtænkt det som en del af et forløb i årsplanen, men derimod skal bruge ekstra forberedelsestid i løbet af skoleåret.

De økonomiske ressourcer er en stor del af en ekskursion i folkeskolen, da ture ofte går til Nationalmuseet, Sagnlandet Lejre eller andre destinationer, hvor det kræver betaling

for et undervisningsforløb. Det er ikke alle skoleklasser, der kan tage penge ud af deres klassekasse, hvorfor muligheden for udeskoledidaktiske elementer bliver nedprioriteret i årsplanlægningen. Økonomien sætter en stopper for en anderledes og mere erfaringsbaseret undervisning, hvis den pågældende lærer ikke har kompetencer inden for struktureringen af didaktisk indhold til uderummet.

Eksempel på undervisningsplan

De overordnede problemstillinger			
Hvordan erindres Christian 4. i Danmarkshistorien? Hvilken betydning har Christian 4.s første og sidste kone haft for hans regeringstid? Hvordan ville Danmark se ud, hvis Christian 4. var konge i dag?			
	Uge 1 <i>Inde</i>	Uge 2 <i>Ude</i>	Uge 3 <i>Inde</i>
Læringsforudsætninger	Som optakt til inde-ude-inde processen har klassen forinden arbejdet med Renæssancen som en historisk tidsperiode. Herigennem har klassen arbejdet undersøgende og problemorienteret.	Eleverne er vant til en erfaringspædagogisk tilgang i historieundervisningen, hvor der ofte sker en vekselvirkning mellem inde- og uderummet.	Eleverne har kvalificeret deres kompetencer indenfor historiebevidsthed, hvor udgangspunktet er fortidsfortolkning, nutidsforståelse og fremtidsforventning.
Mål <i>Tegn på læring</i>	Eleven anvender <i>renæssancen</i> som en aktiv del af sit ordforråd.	Eleven kan gå undersøgende til værks i Roskilde Domkirke. Eleven kan identificere historiske problemstillinger i forhold til Christian 4.	Eleven kan fortolke fortiden, forstå nutiden og perspektivere til fremtiden. Eleven kan præsentere sin video med udgangspunkt i historiebrug.
Indhold	<i>Renæssancekongen</i> Klassen skal stifte bekendtskab med	<i>Christian 4.s kapel</i> Klassen skal udforske Christian 4.s kapel. Herigennem er der	<i>Erindring og forestilling</i> Klassen skal bearbejde udeprocessen.

	renæssancefyrsten, Christian 4. Herigennem hans regeringstid og hans ægteskaber.	fokus på kisterne og udsmykningen. Dertil snakkes der om den historiske erindring om Christian 4.	Dernæst skal de arbejde med LEGO build-to-express.
Læreproces	<p>Inden læreren udtaler sig om dagens indhold, afspilles <i>Kong Christian stod ved højen mast</i> på højtaleranlægget i klassen. Sangen anvendes som dagens trigger.</p> <p>Klassen har forinden set et Flipped Classroom, hvilket der følges op på gennem en plenumdiskussion til dagens faglige indhold.</p> <p>Dernæst placeres klassen i deres historiegrupper, hvor de skal arbejde fagligt ud fra tre poster. Posterne, der fungerer som arbejdsaktiviteter, indgår som et afsluttende samtaleemne om udeprocessen. I blandt indgår <i>Historie 6</i>. Posterne er opstillet i bilag 7.</p>	Førend læreren fortæller om kapellets historie, skal eleverne arbejde induktivt, hvor de skal gå undersøgende og problemorienteret til værks ved hjælp af aktiviteter fra deres arbejdskompendium.	<p>Opfølgning på museumsbesøget med udgangspunkt i bearbejdning og refleksion. De skal blandt andet fortælle om elementerne på deres BINO</p> <p>Klassen skal arbejde med LEGO build-to-express. De tre processer heri tager udgangspunkt i forløbets problemstillinger – processerne er opstillet i bilag 7. De skal have Christian 4.s kapel in mente. Ud fra de tre processer sidder eleverne tilbage med tre produkter, de skal anvende til at udarbejde deres egen video. De skal i videoen fortælle og vise historien bag deres produkt.</p>
Rammefaktorer	Klasseværelset	Roskilde Domkirke	Klasseværelset
Evaluering	Som en del af den formative evaluering skal klassen i fællesskab notere tre nøgleord om Christian 4., der skal hænges op på den visuelle renæssancetidslinje i klassen.	<p>Som en del af den formative evaluering skal eleverne individuelt udarbejde en BINO, hvor de tegner alt det, de mener har haft betydning for Christian 4. regeringstid.</p> <p>Derudover bliver de i fællesskab enige om, hvilken vigtig pointe fra Christian 4.s regeringstid, der er væsentlig. Pointen skal hænges op på renæssancetidslinjen.</p>	<p>Den summative evaluering tager udgangspunkt i elevernes egenproducerede video.</p> <p>Derudover anvendes renæssancetidslinjen til at opsummere på forløbet, og dernæst til at snakke om det efterfølgende forløb.</p>

Litteraturliste

- Andersen, K.B. (2017). Æstetik og læring i udeskole. I Ejbye-Ernst, Barfod & Bentsen (red.), Udeskoledidaktik. For lærere og pædagoger (s. 193-208). København: Hans Reitzels Forlag
- Bentsen, P., Barfod, K. & Ejbye-Ernst, N. (2017). Indledning. I Ejbye-Ernst, Barfod & Bentsen (red.), Udeskoledidaktik. For lærere og pædagoger (s. 9-11). København: Hans Reitzels Forlag
- Ejbye-Ernst, N. & Bentsen, P. (2017a). Pædagogiske værdier. I Ejbye-Ernst, Barfod & Bentsen (red.), Udeskoledidaktik. For lærere og pædagoger (s. 15-34). København: Hans Reitzels Forlag
- Ejbye-Ernst, N. & Bentsen, P. (2018). Udvikling af Udeskole - et treårigt udviklings- og demonstrationsprojekt. Resultater, konklusioner og anbefalinger. Udeskole, s. 3-30
- Lave, J. & Wenger, E. (2003). Situeret læring og andre tekster. København: Hans Reitzels Forlag
- Leth, M.A. (2018). Historie med udeskoledidaktik. HistorieLab.

Jeg vil have, at vi skal tale om terroren

Af Tonje Brenna, Kunnskapsminister i Norge og aktuell med bogen *22. juli – og alle dagene der fulgte*, udgivet hos [Straarup & Co](#) den 6. november 2021.

“Er der en ting, som 22. juli har lært mig, så er det, at jeg har utrolig lyst til at leve. Jeg havde aldrig tænkt, at jeg skulle dø, men jeg blev overrasket over, hvor gerne jeg ville leve.”

Med undtagelse af når jeg møder unge i 22. juli-centret, er det ikke så ofte, at jeg taler om det, som skete den 22. juli 2011. Den dag, hvor Norge blev udsat for et højreekstremistisk angreb, de kostede 77 mennesker livet. Og når jeg taler om det, er det ofte en censureret version, som jeg fortæller. Jeg var på sommerlejr, vi hørte om bomben i Oslo. Vi forsøgte at håndtere den frygt, som opstod, efter bedste evne. Nogen begyndte at skyde, og jeg løb så hurtigt, jeg kunne. Jeg gemte mig. Jeg ventede og ventede i det, som føltes som en evighed, før jeg og andre overlevende blev bragt sikkerhed på Sundvolden Hotel på fastlandet. Der var jeg i to dage, før jeg rejste hjem. Jeg har ofte tænkt, at det sikkert er uinteressant og deprimerende at høre om. Og at folk ville blive meget triste af at høre om så ubehagelige ting. Men når vi stopper med at tale om terroren, er det vanskeligt for andre at sætte sig ind i, hvordan det opleves i dag – ti år efter – eller hvordan 22. juli har præget så mange liv i så mange år.

”En fyr lander lige ved siden af mig. Han flyver gennem luften fra Kærlighedsstien. Han lander hårdt på en stor sten, hans hoved er lige ved mit. Jeg ved med det samme, at han er død.”

Af og til tænker jeg, at vores fælles hukommelse knyttet til den 22. juli stoppede med blomstermarcherne tre dage senere, hvor nordmænd over hele landet gik på gaden for at mindes de dræbte. Efter det trak vi os tilba-

ge til de andre, som var som os – altså overlevende – og talte videre om det, som vi havde været udsat for. Jeg er usikker på, om mennesker, som jeg har truffet og lært at kende senere i livet, forstår, hvor stor en del af mig, den 22. juli er. Det er mit ansvar at formidle det, men jeg tror ikke, at jeg har gjort det. Jeg har været bange for at blive opfattet som irrationel eller i ubalance. Folk orker ikke at høre om nød og elendighed i tide og utide, har jeg tænkt. Samtidig har jeg lært, er vokset, har fået perspektiver og erfaringer gennem de oplevelser, som jeg ellers ikke ville have fået. Med andre ord er 22. juli en vigtig del af den, jeg er – men hvordan forklarer man egentlig det over for et nyt bekendtskab, til en ny svigerfamilie eller en ny kollega?

“Det at være overlevende blev en meget stor del af mig - den, jeg var, ikke bare det, jeg gjorde. I månedsvis efter 22. juli kunne mennesker, jeg ikke kendte, begynde at græde, bare de så mig. Jeg forstår rent menneskeligt godt, at jeg mindede dem om noget, som det gjorde meget ondt at tænke på. Samtidig gjorde det ondt at tænke på, at jeg påførte andre smerte, nærmest bare ved at være til.”

Hvis vi, som var der, ikke vil snakke om det, som vi oplevede den dag og i alle dagene derefter, så er der ingen, som kan forstå det. Og så er der ingen, der taler om det. Så er der ingen, der husker, ingen, der lærer noget af det, og så bliver det vanskeligt at videreføre den politiske debat. Ti år er både kort og lang tid. Det er længe nok til at glemme, at en del mennesker fortsat lever med store fysiske skader. En del må leve med handicap resten af livet. Nogle af dem, der blev ramt

af terror den dag, var knap nok færdige med grundskolen og vil aldrig komme til at have et almindeligt job og liv. Det er svært at forestille sig, hvad det gør ved en ung krop og et ungt hoved at vide netop det: Terroren ændrede dit liv for altid. Ikke bare emotionelt eller psykisk, men også fysisk. Din krop er i sig selv en påmindelse om det, som du blev udsat for. For en del er dagligdagsopgaver og bevægelser vanskelige, fordi en højreorienteret terrorist fandt vej til en ø i Tyrifjorden og forsøgte at dræbe de unge på øen for deres meninger. Dertil kommer de psykiske skader. En følelse af konstant at være bange og en opslidende følelse af angst. Måske har de ikke sovet en hel nat siden. Det skal vi også huske.

“Da jeg kommer hjem, sætter jeg mig på gulvet med benene trukket op under mig. Føler, at jeg må gøre mig til en hård bold for at undgå skuddene. Bare at rejse sig føles sårbart og farligt. En oprejst person fylder mere, og det giver en større flade at sigte på.”

Jeg vil have, at vi skal tale om terroren. Den skal forstås. Jeg vil have, at den skal plage os og frustrere os, og jeg vil have, at det skal siges igen og igen, at det skete. Og ikke mindst: Hvorfor det skete. Jeg vil have, at vi skal huske det brutale: 77 mennesker blev dræbt, hundredvis blev såret og tusindvis traumatiseret.

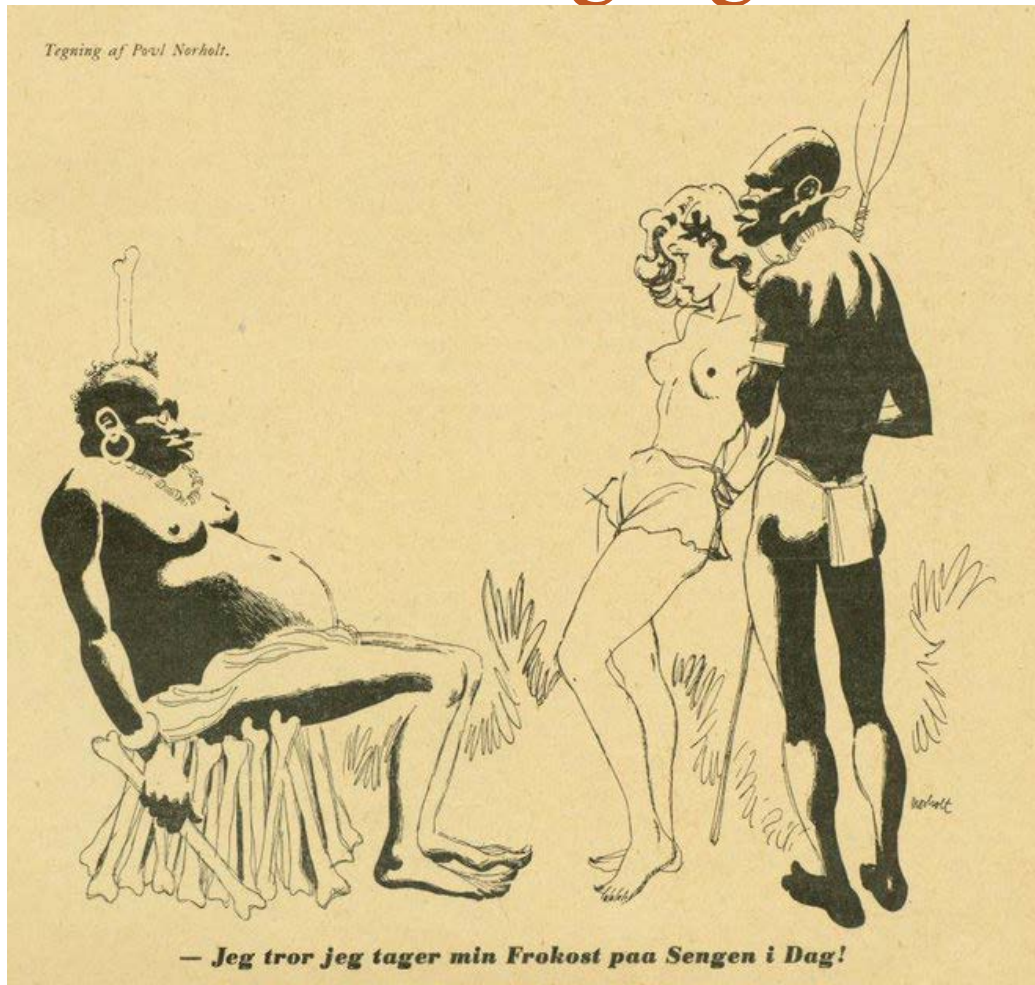
Jeg vil have, at vi tænker os godt om, når vi overvejer, hvem vi skal tage os i agt for, og at vi skal være enige om, at det også er folk, som ligner os. Som er som os. Som ser ud som os, og som bor i vores nabolag. Det er ikke nødvendigvis nogen andre fra et andet sted. Ikke fordi jeg ønsker, at vi skal blive en nation af forskræmte mennesker, som ikke stoler på hinanden. Tværtimod. Noget af det fineste ved Norge er, at vi kan glemme at låse døren, når vi tager hjemmefra. At vi kan lade vores børn være sammen med andre børn uden at tjekke deres forældres generalieblad, og at vi

stopper og spørger, hvis vi ser et barn, der er ked af det – og at barnet tør svare. Jeg ønsker ikke, at vi skal blive bange.

Men jeg ønsker, at vi skal blive enige om, hvad der faktisk er farligt. Og jeg ønsker, at vi skal være enige om, hvad vi skal huske, når vi siger, at vi aldrig vil glemme. Jeg tror, at for hver gang en historie genfortælles, fortælles den lidt enklere og med lidt færre detaljer. Om et par generationer vil fortællingen om 22. juli måske være en kronologisk gennemgang af det, der skete den dag. Men det var så meget mere. Så mange andre sider, dele og brudstykker. Små detaljer og store hændelser, som siger noget om, hvem vi var, og hvem vi er. Som da tusindvis af mennesker samlede sig til blomstermarcher over hele landet få dage efter angrebet. Den dag sad jeg på gulvet derhjemme, halvvejs bag sofaen med en pude foran ansigtet, overbevist om, at hver eneste, der gik på scenen på Rådhusplassen, ville blive skudt i hovedet. Dengang føltes det som galskab. Som en invitation til at flere skulle blive dræbt. I dag bliver jeg rørt, når jeg ser billeder eller optagelse af blomstermarcherne. Jeg får en følelse af, at et helt land omfavnede os og sagde: Vi passer på jer! Vi er her!



Underholdning og racisme



Tegning af Poul Norholt

Af Søren Hein Rasmussen, ph.d i historie

Tilbage i Danmark efter et længere ophold i Nuuk mødte jeg i efteråret 2002 en gammel bekendt, en mand i 60'erne. Som de fleste mennesker var han egentlig mest optaget af sine egne sager, men han havde dog et enkelt spørgsmål til min tid i det grønlandske: "Var de så som børn, sådan som man siger?"

Det var en lørdag. Samme dag fik jeg en e-mail fra en ung (dansk) antropolog, jeg var blevet ven med i Nuuk. Hun var nu rejst til Mali for at studere en eller anden bestemt slags tæppeproduktion. Vi skrev sammen, men efter tavshed i hendes ende i et par uger spurgte jeg, om hun var okay, og her var så hendes svar: "Bare rolig, jeg er ikke smidt i gryden endnu."

Lige siden har jeg brugt en god del af mit professionelle liv som historiker på at undersøge, hvorfra de stereotyper, vi så ofte ser anvendt om andre mennesker, kommer fra, og hvordan de spredes og videreføres. De er jo ofte meget gamle, og man kunne forvente at de vil uddø i takt med ændrede levevilkår, et generelt højere uddannelsesniveau, rejseerfaringer osv. Det gør nogle sikkert også, men andre er særdeles sejlvivede. Og selvom vi ikke nødvendigvis tror på dem, ligger de alligevel indenfor vores forestillingers horisont.

Min antropologven Bodil troede og tror ikke, at malianerne putter folk i gryden. Hun tror faktisk slet ikke, at malianerne nogensinde har puttet folk i gryden. Hvad betyder det overhovedet at putte folk i gryden, og hvem



Frem til 2017 kunne man i Djurs Sommerland more sig i "Hottentot-karusellen". Efter en shitstorm af anklager for racisme blev forlystelsen fjernet.

gør sådan noget? Det vidste jeg umiddelbart, og mit bud er, at det gør også du, der læser lige nu. Jeg har et vist belæg for denne formodning i, for igennem årene har jeg ladet forskellige grupper udføre den samme øvelse – skoleelever, universitetsstuderende, seniorer på højskoler. Øvelsen var meget enkel. Jeg beder deltagerne bruge ti minutter på at tegne og fortælle, hvordan kannibaler ser ud og hvad de siger, lever af osv. Resultaterne er hver gang stort set ens – kannibalerne bor i Afrika, de koger hvide mennesker i store gryder, de er næsten nøgne, går med spyd og er udsmykket med knogler, og de siger ugh ugh, umba umba eller tilsvarende.

Kannibalstereotypen er måske den ældste i den europæiske dikotomi mellem 'civilisation' og 'barbari', idet den optræder allerede i Herodots historieværk fra omkring 430 f.Kr. og herfra med jævne mellemrum indtil de store opdagelsers tid, hvorefter den svulmer voldsomt. Den er altid blevet brugt som et dehumaniserende prædikat, der åbnede for hensynsløs behandling af dem, den var rettet

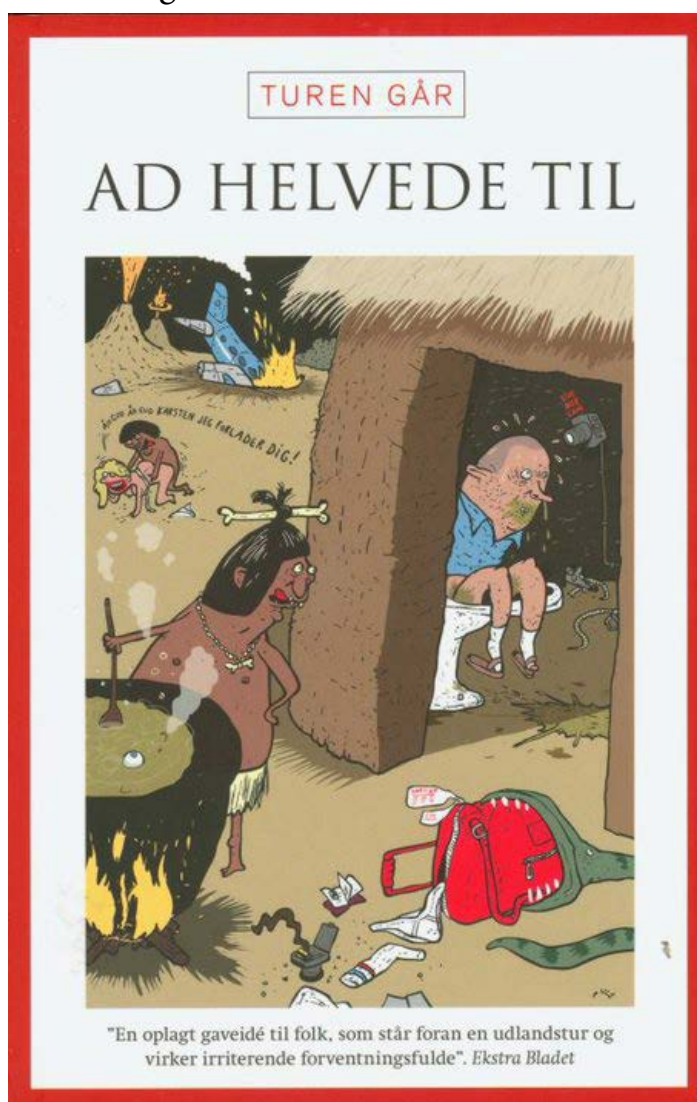
imod, og det samme er andre stereotyper, som stødte til og under 1800-tallets racisme blev fastfrosset i mere eller mindre forståelige videnskabelige og populærvideenskabelige værker, i romaner og malerier, og ikke mindst i masse- eller popkulturen.

Netop popkulturen er efter min opfattelse godt egnet til at undersøge udbredelsen af accepterede forestillinger. Dels på grund af dens massive omfang. Ugeblade, tegneserier, underholdende romaner og film, popsange osv. har i de seneste 120 år tegnet sig for en hel overvældende del af det samlede medieudbud, og det stigende medieudbud har i almindelighed præget det enkelte menneskes verdensbillede kolossalt. Nok så vigtigt er det, at popkulturens væsen er at være ukritisk og ureflekteret. Underholdningens produkter er kommercielle, de skal sælges til så mange som muligt, og derfor skal de gerne bevæge sig i et forestillingsunivers, folk allerede kender og kan acceptere uden at skulle bruge for meget energi på at tænke over sagerne. Af samme grund sker der

ofte en forenkling og dermed (over)tydeliggørelse af de forhold, der bliver fremstillet. Underholdningen giver således et klarere og lettere tilgængeligt billede af en bestemt tids fremherskende forestillinger, end videnskab eller kunst gør, og underholdningen når ud til langt flere mennesker. Det har i hvert fald været mit rationale, og konsekvensen har været, at jeg undersøger og rubricerer popkulturens stereotyper om krum-sabelsvingende arabere, sexede blondiner, barnlige grønlandere osv. osv.

I *Den sorte bog* viser jeg en række af de måder, sorte afrikanere i popkulturen har været afbildet på i Danmark fra omkring år 1900 og frem til vor egen tid. Der er en påfaldende konstans over tid. Tegnestilene varierer, men stort set går de samme 15 grundstereotyper igen fra begyndelsen til enden. Det gælder

også kannibalfiguren, som i al denne tid er blevet brugt til alle mulige og mindre mulige formål. Ofte er der endda tale om genbrug af de samme fortællinger eller tegninger. Når det kommer til tegninger, har de ofte været tegnet med humor for øje. Efter min opfattelse er de ikke desto mindre frastødende og ofte bevidst ondsindede. Men de danner bund for en god del af den racisme rettet mod mennesker af afrikansk oprindelse, som er blevet så synlig i de seneste års debatter. Jeg er blevet opmærksom på, hvor sejlivet et fletværk den 'uskyldige' kommentar i underholdningen egentlig danner i forbindelsen mellem fortid og nutid, og på hvilken formidabel modstander den i grunden er for dem, der arbejder for et inkluderende samfund.



Tegnet af Philip Ytorunel. Politikens Forlag. Foto: Politikens Forlag